

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Thomas Hagnefur

DATUM
2010-12-13

DIARIENUMMER
20100456

ERT DATUM
2010-10-05

ER REFERENS
U2010/5775/G

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs remissvar på SOU 2010:19, Lärling - en bro mellan skola och arbetsliv

LO har lämnats möjlighet att remissbesvara rubricerat betänkande och vill framföra följande.

Först och främst vill LO beklaga att den senaste utvärderingen och preliminära resultat från lärlingsförsöket inte har legat i fas med utredningsarbetet för betänkandet. Det hade varit önskvärt att låta Nationella lärlingskommitténs arbete tjäna som underlag för detta betänkande i vissa väsentliga delar.

Lärlingsanställning är något som hittills varit förbehållet de som deltar i traditionell lärlingsverksamhet, till exempel i form av avtalsreglerad färdigutbildning. LO vill inledningsvis fastslå uppfattningen att studerande på ett yrkesförberedande program genomgår en utbildning och har en utbildningsanordnare som huvudman. Det har inte i betänkandet påvisats något behov eller tungt vägande skäl för att införa ett anställningsförhållande i utbildningen, varför LO avvisar förslaget om lärlingsanställning.

LO vill också passa på att varna för den optimism som råder vad det gäller lärlingsformens möjligheter att erbjuda ett kvalitativt utbildningsalternativ. Dels finns stora volymambitioner när det gäller den gymnasiala lärlingsformen i sig. Därutöver behövs arbetsplatser för APL, olika former av praktik inom arbetsmarknadspolitiken, färdigutbildningslärling samt vuxen lärling. Risken är uppenbar att det uppstår konkurrens mellan olika behov av arbetsplatsförlagt lärande, och som en konsekvens svårigheter att hitta platser med god kvalitet till alla.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Till detta kommer också risken för undanträngningseffekter i branscher där det är vanligt förekommande med deltidsarbete. En möjlig risk är då att lärlingar eller praktikanter till viss del berövar anställda möjligheten att få utökad arbetstid. LO menar att detta måste beaktas vid lärlings- eller praktik placeringar

Några principiella utgångspunkter

LOs principiella utgångspunkt är att den gymnasiala lärlingsformen kan ha förtjänster under vissa givna förutsättningar. Bland de exempel som anges i betänkandet ses lärlingsalternativet lämpat i smala yrken med små utbildningsvolym, i mindre kommuner med smalt utbildningsutbud eller som ett pedagogiskt alternativ. LO delar den uppfattningen.

För att den gymnasiala lärlingsutbildningen ska kunna utgöra ett acceptabelt och intressant alternativ förutsätts att kvalitetssäkringen av utbildningen fungerar. LO har i lärlingsförsöket fått signaler om att det i vissa branscher inte fungerar tillfredsställande, vilket innebär att elever inte får alla moment i utbildningen och därför inte blir anställningsbara. Ur både bransch och individperspektiv är detta oacceptabelt. Det finns två förslag i betänkandet som stärker kvalitetssäkringen av utbildningen som LO vill understryka vikten av. Det är dels förslaget om utbildningskontrakt som inte ingick i utredningsdirektivet men som ändå måste beaktas. Det är viktigt att roller och ansvar förtydligas mellan skola och ansvarig för lärlingsplatsen. Därutöver får också eleven ett underlag för vad den kan förvänta sig av sin lärlingsperiod och vilka åtaganden som eleven gör under lärlingsperioden.

LO vill i detta sammanhang passa på att understryka vikten av att använda utbildningskontrakt för all arbetsplatsförlagd utbildning, vilket även omfattar gymnasieskolans APL.

Den andra mer grundläggande och också mer omfattande kvalitetssäkringen av utbildningarna förväntas ske genom de nationella och regionala/lokala programråden. Det är det mest betydande inslaget för att säkerställa kvalitén i de yrkesspecifika delarna av utbildningen. LO är av den uppfattningen att den gymnasiala lärlingsutbildningen inte behöver hanteras i särskild ordning inom ramen för ett lärlingsråd utan kan inrymmas inom den programrådsstruktur som håller på att skapas. LO menar att skillnaden mellan den skolförlagda och den mer arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen, inte bör skilja sig i större utsträckning än att den senare varianten har mer tid förlagd till en eller flera arbetsplatser. Av det skälet ska utbildningarna hanteras inom samma samverkansform, vilket för övrigt utredningen också föreslår i avsnittet 8.8.2. Där lyfts också en annan viktig frågeställning fram, nämligen programrådets förutsättningar att verka. Branschens parter bidrar redan idag till utvecklingen av bra gymnasieutbildningar genom sitt arbete i de natio-

nella programråden. Men de faktiska förutsättningarna att skapa yrkesförberedande program med hög relevans och kvalité finns på den lokala eller regionala nivån. Erfarenheterna säger att samverkan mellan skola och arbetsliv uppvisar brister på många håll. Svårigheterna att engagera branschens parter på denna nivå är kända sedan tidigare. Om denna viktiga samverkan ska kunna komma tillstånd måste förutsättningarna avsevärt förbättras. För fackliga företrädare i programrådsarbetet kan behövas både möjligheter till ledighet från arbetet såväl som ersättning för förlorad arbetsförtjänst som kan uppstå. Här måste någon form av generellt regelverk till för att få likvärdiga förutsättningar i hela landet för en representativ representation från branscherna i programråden.

LOs ställningstagande till förslaget om särskild anställningsform

Utredningens uppdrag var att utreda förutsättningarna för att kombinera anställning och studier inom ramen för en gymnasial lärlingsutbildning. Det ursprungliga motivet för uppdraget framgår dock inte med någon större klarhet. Betänkandet problematiserar kring arbetstagarbegreppet och den enskilda elevens möjlighet att hävda liknande eller samma villkor som anställda. I vilken omfattning detta utgör eller har utgjort ett problem belyses inte alls mer än med hänvisning till några AD domar som ligger cirka tjugo år tillbaka i tiden. Det andra argumentet som LO kan uppfatta utgörs av tanken om att anställningsformen skulle underlätta anställning efter genomförd utbildning. Inte heller detta argument är tungt vägande. Det är inte själva formen utan tiden på arbetsplatsen som skulle kunna ha en sådan inverkan på elevens anställningsbarhet. Arbetsgivaren får oavsett form en möjlighet att under en längre tid följa den studerandes utveckling och förmåga, som sedan kan ligga till grund för erbjudande om anställning. LO noterar att utredningen drar liknande slutsatser i konsekvensanalysen av det egna förslaget.

Därutöver verkar införandet av lärlingsanställning skapa behov av nya avgränsningar och avvägningar i relation till befintliga regelverk vilket medför en onödig komplikation av utbildningsformen. LO delar utredningens förslag att i skollagen tydligt ange att ”den som genomgår gymnasieutbildning inte ska ses som arbetstagare när denne deltar i arbetsplatsförlagd utbildning, om inte särskilt anställningsavtal ingåtts”.

Huvudfrågan om anställning av lärlingar har diskuterats bland medlemsförbunden inom ramen för LOs utbildningspolitiska utskott samt i LOs styrelse. Slutsatsen är att förslaget om en ny anställningsform avvisas då LO inte ser något behov av den föreslagna ordningen. Istället bör branschens parter lösa de frågor som lyfts fram i betänkandet i enlighet med vad som är brukligt och fastlagt i avtal eller praxis i respektive bransch. Idag finns redan yrkesutbildningsavtal som kan eller kommer att kunna, med smärre justeringar, hantera de frågor som är relaterade till den gymnasiala lärlings-

formen. Inom andra branscher kanske nya avtal behöver tecknas. Det viktiga är att detta sker inom ramen för branschernas speciella behov och struktur och med hänsyn till vad som i övrigt regleras i kollektivavtalen. Betänkandet hänvisar just till behovet av flexibilitet och yrkes/branschpassning av utbildningen. Samma princip bör även gälla reglering av elevstatus, ersättningsfrågor i skärningspunkten mellan utbildning och deltagande i produktionen samt andra branschrelevanta frågor. Det innebär att det som sker på arbetsplatsen inte bara är kvalitetssäkrat genom det föreslagna utbildningskontraktet och genom programrådets arbete, utan också finns säkerställt i avtal mellan branschens parter.

Om regeringen ändå avser att införa föreslagen lagstiftning vill LO särskilt understryka följande.

Att anställningen undantas ifrån LAS får flera konsekvenser. En konsekvens är att förslaget eliminerat fackligt inflytande, kontroll och påverkan på denna typ av anställning. Det kan konstateras att varselskyldighet för det fall arbetstagaren i fråga är medlem i facket ej gäller då detta inte återfinns i den föreslagna lagstiftningen. Rätten till överläggning med arbetsgivaren via den lokala arbetstagarorganisationen avseende ett tilltänkt avskedande från lärlingsanställningen lyser även med sin frånvaro, jfr med 30 § LAS. Som tidigare anförts är den föreslagna anställningsformen onödig eftersom LAS är semidispositiv beträffande anställningsformer och parterna kan (och har också gjort så) träffa kollektivavtal om särskilda anställningsformer för lärlingar. Detta blir då en garanti för att de företag som tillhandahåller utbildning har kollektivavtal.

Synnerligen anmärkningsvärd är den föreslagna skrivningen i § 8 stycke 2. Utan några resonemang eller skrivningar i utredningen föreslås en mycket långtgående skadeståndsskyldighet för den anställde/eleven, ett skadeståndsansvar som inte åläggs arbetstagare i någon annan arbetsrättslig lag och är helt främmande för svensk arbetsrätt. LO finner det absurt att denna grupp anställda, som generellt måste betraktas som mer utsatt än ”vanliga” anställda, ska åläggas ett mycket tyngre skadeståndsansvar än andra anställda. Under alla omständigheter måste bestämmelsen strykas ur lagförslaget.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Thomas Hagnefur